Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriöltä lisäselvityksestä hallituksen esityksessä 75/2023 vp ehdotetun vastaanottorahaa koskevan sääntelyn suhteesta perustuslain 19 §:n 1 momenttiin ja 6 §:n 2 momenttiin. Esitän lausuntonani kunnioittaen seuraavaa.

Lisäselvitys perustuu sellaiseen perustuslain 19 §:n 1 momentin eksistenssiminimin käsitteeseen nojautuvaan tulkintaan, jossa sivuutetaan tyystin se, että tämä perustuslainkohta takaa oikeuden *ihmisarvoisen* elämän eikä vain elämän kannalta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Ihmisarvoiseen elämään ei riitä se, että biologiset elintoiminnot jatkuvat, elämään kyllä. Lisäselvityksessä omaksuttu tulkinta on myös ristiriidassa Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean uudistetun sosiaalisen peruskirjan 13 artiklassa tarkoitettua sosiaaliavustusta koskevan tulkintakäytännön ja Suomen komitealta saamien huomautusten kanssa. Näiltä osin toistan sen mitä olen esittänyt hallituksen esityksestä 58/2023 vp antamassani lausunnossa.

On aihetta olettaa, että sisäasiainministeriössä valmisteilla oleva vastaanottorahan leikkaaminen ”perustuslain ja vastaanottodirektiivin mahdollistamaan minimitasoon” perustuu samoin virheelliseen tulkintaan. Valmisteilla olevaan leikkaukseen on viitattu sekä hallituksen esityksessä 73/2023 vp että lisäselvityksessä. Lisäselvityksessä jopa käytetään, varsin erikoisella tavalla, sisäasiainministeriössä vireillä olevaa valmistelua perusteluna nyt ehdotetun indeksileikkauksen valtiosääntöoikeudelliselle hyväksyttävyydelle: ”Koska hankkeessa valmistellaan vastaanottorahan tason laskemista ja hankkeessa on alustavasti katsottu, että laskeminen olisi perustuslain ja vastaanottodirektiivin mukaan mahdollista, vaikuttaisi sisäministeriön mukaan siltä, että ajallisesti rajattu indeksijäädytys sellaisenaan ei olisi ongelmallinen.”

Toisin kuin lisäselvityksessä ilmeisesti oletetaan, vastaanottodirektiivillä ei ole merkitystä Suomen perustuslain tulkinnassa. Sen sijaan Euroopan uudistetulla sosiaalisella peruskirjalla ja sen noudattamista valvovan Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean käytännöllä on. Lisäselvityksessä ei edes mainita sosiaalista peruskirjaa tai sosiaalisten oikeuksien komitean tulkintakäytäntöä. Perustuslakivaliokunta ei sen sijaan voi näitä oikeuslähteitä sivuuttaa. Syynä on ensinnäkin se, että niillä on välitöntä vaikutusta myös kansallisen perustuslakimme tulkinnassa, kuten olen seikkaperäisesti osoittanut valiokunnalle esityksestä 58/2023 vp antamassani lausunnossa. Toisena syynä on se, että perustuslakivaliokunnan tehtävänä on perustuslain 74 §n mukaan antaa lausuntonsa paitsi sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta myös suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Helsingissä 16.11.2023

Kaarlo Tuori